

A citadella

Irta Herczeg Ferenc

Mikor zord idők járnak felettünk, szabad-e, kell-e olyankor az élet esztétikai külsőségeivel törődnünk? Szabad-e például arcképet festetnünk, vagy rózsát nemesitenünk, kell-e az idegenforgalom föllendítésével foglalkoznunk? Vajjon nem bántóan kicsinyes dolgok ezek, ha tekintetbe vesszük, hogy miféle pokoli hatalmak labdáznak mostanában a földgömbbel?

Mi ugy gondoljuk: igenis szabad is, kell is szebbé és virágzóbbá tenni az életet, még ha száz sárkánytorok fujja is ránk a tüzét. Sőt éppen válságos időkben fontos, hogy mindennapi életünk ne forduljon ki kerékvágásából, mert minden nemzeti szerencsétlenség ernyedéssel és zürzavarral kezdődött.

Ezeket a gondolatokat némileg időszerűvé tette a Szent Gellérthegy Barátainak gyűlése, amely a citadella-kérdéssel foglalkozott. Mert van ilyen kérdés. Sőt a tanácskozások és vitakozások azt a meglepő igazságot vetették felszínre, hogy Budapest városa, bár sokféle erőt mozgat meg az idegenforgalom szolgálatában, éppen a tízezer lóerejű motorját nem dolgoztatja, inkább elfalazza a nyilvánosság elől és türi, hogy egye a rozsdá.

A gellérthegyi citadelláról van szó, amelynek kapuja ma csak írott és láttamozott hatósági engedély előtt nyílik meg, az átlagturista számára tehát egyáltalában hozzáférhetetlen. Pedig az erődítmény egyik toronyteraszáról látható a világ egyik legszebb városképe! A Halászbástyáról, Gellérthegyről — már arról a részéről, amely ma mindenkinek hozzáférhető —, továbbá a többi híres kilátópontról a budapesti képnek csak egy-egy tündöklő szelvényét csodálhatjuk, a citadella-terasz az egyetlen pont, ahonnan a teljes körkép látható. Nem tudom, van-e ennél szebb városkép a világon, de tudom, hogy a sokat magasztalt és kétségtelenül gyönyörű nápolyi, konstantinápolyi vagy moszkvai elmarad a budapesti mögött. Áhitatot keltően fenséges, elképesztően fantasztikus, tulvilágian szép, gazdag, mozgalmas, meglepő részletekben bővelkedő. Ez a kép, ha ugyan hozzáférhető volna az idegenek számára, a budapesti turista-élmények koronája, még pedig gyémántkoronája lehetne, de a bennszülöttekben is szükségképpen azt a meggyőződést érlelné meg, hogy városuk csakugyan a Duna királynője.

Emlékezzünk vissza, némely külföldi helyen mekkora esetet csinálnak egy-egy vakandturásnyi magaslathól. A Szent Gellérthegy mint geológiai alakulat is megkapóan szép — egy hatalmas sziklafal a világáros kellő közepén! —, de történelmi multja, a hozzáfűződő keresztény legendák és boszorkány babonák egyenesen a magyarság mágikus központjává avatják. Az elmúlt években sok minden történt, hogy méltó keretbe foglalják a magyar Omfaloszt, de az utolsó, legfontosabb lépést, a citadella megnyitását és a budapesti cikloráma föltárását máig sem tettük meg.

Vannak, akik a citadella-probléma megoldását nem tudják elképzelni a gellérthegyi siklópálya megépítése nélkül. Ez azonban téves beállítás! Nem kell mindig dupla vagy semmit játszani. A hegytetőre ma kitűnő autót vezet és az idegenforgalom le-

bonnyoltására elegendő néhány autobusz. Ha idővel nagyon felszaporodik majd a látogatók száma, üzleti alapon meg lehet építeni a siklót. Ne kezdjük a dolgokat mindig a végükön!

Meg kell jegyeznünk, a citadella magábanvéve is érdekes épület. Megvannak benne a régi erődítmények zord, merész és romantikus motívumai. Festőinek legalább nagyon festői. Egy ötletes építőművész egyes részletek kihangsúlyozásával nagyszerűen fel tudná fokozni az épület hatását.

Kérdés most már: mit akarnak elhelyezni a citadella termeiben, folyosóin és pincéiben? A hegy barátainak erre vonatkozóan jól átgondolt és részletesen kidolgozott tervük van. Egyik köralaku toronyépületben Feszty Árpád nagy körképét akarnák kiállítani. A Magyarok Bejövételét. Nemcsak a magyar érzés, de a józan ész is azt parancsolja, mentsük meg a tüzes lélekkel megálmódott és mesteri kézzel megfestett képet, amely most szomoruan kallódik a városligeti vurstli egy bódéjában. A külföldi, aki megismerte Budapestet, föltétlenül érdeklődni kezd a magyarság iránt és ekkor rögtön beleütközik abba a kérdésbe, hogyan és mikor került ide keleti őshazájából ez a különös nép? A körkép megadja reá azt a választ, amit minden rendű és rangu ember rögtön megért és ha Feszty műve tekintélyt adó környezetben, a hegytető áhitatos csendjében — távol a liget sipolásától és visitozásától — lesz látható, akkor büszke, költői és pompásan patétikus nyelve még jobban lesz hallható és jobban lesz érthető.

Azzal tisztában kell lennünk, hogy ha ez a kép elvész vagy tönkremegy, akkor meghal valami, ami reprezentatív módon magyar volt és amit senki többé fel nem tud támasztani. Ezt a tárgyat így soha senki sem fogja ábrázolni. Ahhoz két körülmény találkozása kellett: Feszty Árpád izzó keleti fantáziája és a millenium forró és termékenyítő légköre. Tehát ne tőrjünk, hogy a Magyarok Bejövetele elsüllyedjen abban a fekete veremben, ahol a magyarság időszakos fatalizmusa következtében már annyi nemzeti kincs veszett el!